

HERTTONIEMEN KOTIKAUPUNKIPOLUT

Siilitie ja Karhunkaataja

Versio 3.5.2017

28 + 1 kohdetta

12 tietolaatikkoa

Julkaisija Herttoniemi-Seura ry

Toimittanut Pauli Saloranta / Suomen Kotikaupunkipolut tmi

Työryhmä Ari Virtanen, Terhi Knopman, Pertti Stade, Henrik Nyholm, Hilikka Helsti

Kommentointi Helena Ahtiainen, Outi Alanko-Kahiluoto, Heikki Atrila, Markku Heikkinen (Helsingin kaupunginmuseo), Laura Hietakorpi (Kaupunkisuunnitteluvirasto), Pirkko Nukari, Antti Salla (Ympäristökeskus), Eva-Riitta Siitonen, Tuula Skopa ja Anu Virkkunen-Fullenwider

Kiitos kaikille muillekin tietoja antaneille kaupunkilaisille ja tahoille!

KIRJALLISUUTTA

Aikamatka metrolla. Helsingin kaupunginmuseo 2000

Elämää lähiössä. Riitta Astikainen ja Riitta Heiskanen ja Raija Kaikkonen (toim.) 1997, Sanoma oy

Ensimmäisen maailmansodan aikainen maalinnoitus Helsingissä. Sirkku Laine 1996, Helsingin rakennusvirasto

Erikoisselvitys Herttuaniemen liitosalueesta. Yrjö Harvia 1936, Valtioneuvosto
Helsingin maarintama. John Lagerstedt 2014; Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunginmuseot

Herttoniemen rakennettu ympäristö. Lauri Putkonen 1994, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto

Herttoniemen sos.dem. yhdistyksen 85 toiminnan vuotta. Tero Tuomisto 2002

Herttoniemi: Kylä, kartano, kaupunginosa. Eva Packalén 2008, Helsingin kaupunginmuseo

Kallioperän ja maaperän arvokkaat luontokohteet Helsingissä. Antti Salla 2004, Helsingin ympäristökeskus

Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Johanna Hankonen 1994, väitöskirja, Gaudeamus ja Otatieto

Myllypuro. Kartanon takamaista monikulttuuriseksi kaupunginosaksi. Anne Valkonen 2005, Myllypuro-Seura ry

Pirkko Nukari. Otso Kantokorpi ja Pirkko Nukari 2016, Parvs Publishing.

Siilitie 1955–2005. Juha Kesänen 2005.

Siilitien tarinat. Kirjoituksia kaupunkielämästä. Juha Kesänen (toim.) 2002, Helsingin kaupungin tietokeskus

Sub 26. Esikaupungeissa tapahtuu! Marja Piimies (toim.) 2009, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto

Tapio Junno. Otso Kantokorpi 2012, Parvs Publishing.

Tunnelijunasta suosikiksi – Helsingin metro 25 vuotta. Tapio Tolmunen 2007,

Helsingin kaupungin liikennelaitos

Viaporin maarintama. Retkiopas ensimmäisen maailmansodan linnoitteille. John Lagerstedt 2014, Helsingin kaupungin museo

Rintamamiehet rakentajina Helsingissä. Vuoden 1945 maanhankintalain toteutuminen Helsingin kaupungissa. Olavi Haimi 2010.

YHTEINEN JOHDANTO

Herttoniemi-seura on julkaissut vuosina 2011–17 kolme kotikaupunkipolkua, jotka ulottuvat Herttoniemenrannasta Länsi-Herttoniemeen, Siilitielle ja Karhunkaatajaan. Reitit kiertelevät kaupunginosan kaduilla ja kujilla, rannoilla ja puistoissa. Kulkijalle esitellään mielenkiintoiset kohteet paikallishistoriasta ja nykyajasta, luonnosta ja kulttuurista, taiteesta, rakennuksista sekä merkittävistä henkilöistä. Kotikaupunkipolut soveltuvat uusille ja vanhoille asukkaille, vieraille ja tutuille, tutkimusretkille ja sunnuntaikävelyille. Tervetuloa kävelyille Herttoniemeen!

Tietolaatikko: Herttoniemi

Herttoniemi on tunnettu jo satoja vuosia aateliskartanoistaan ja sittemmin huviloistaan, jonne virkamiehet matkustivat kesänviettoon perheineen Helsingistä höyrylaivoilla. Öljysatama ja satamarata toimivat vuodesta 1939. Suuri alueliitos 1946 toi mukanaan omakotiasutusta. Seuraavalla vuosikymmenellä Herttoniemen männikköisille kallioille rakennettiin kaksi modernia ja ihanteellista metsälähiötä ostareineen, nimekkäiden arkkitehtien suunnittelemana – Länsi-Herttoniemi ja Itä-Herttoniemi (nykyinen Roihuvuori). Metron valmistuminen 1982 johti öljysataman muuttamiseen asuinalueeksi: Herttoniemenranta edustaa sitä kaupunkimaisemaa, jota tulevaisuudessa sovitellaan muuallekin sisääntuloväylien varteen.

Herttoniemen väkiluku on nyt noin 19 000 ja kasvamaan päin.

Herttoniemeläiset ovat aina olleet yhteisöllisiä ja aktiivisia: siitä osoituksena mm. oman yhteiskoulun perustaminen, yhä toimintakuntoinen hyppyrimäki, katukirppikset, vanhan ajan kyläjuhlat ja uudet urbaanit Block Partyt. Ympärillä kukoistaa luonto kartanon muotopuutarhasta lukuisiin korttelipuistoihin ja Helsingin koillisen vihersormen metsäselänteeseen.

Museovirasto on luokitellut Länsi-Herttoniemen ja Siilitien asuinalueet arvokkaaksi jälleenrakennuskauden kulttuuriympäristöksi. Vuonna 2017 Helsingin kaupunki on laatimassa selvitystä kansallisen kaupunkipuiston perustamisesta kaupunkiluonnon ja merkittävien kulttuuriympäristöjen säilyttämiseksi. Herttoniemi-seura kannattaa kulttuurihistoriallisesti ja luontoarvoiltaan arvokkaiden alueiden liittämistä osaksi Helsingin kansallista kaupunkipuistoa.

www.herttoniemi.fi/herttoniemi-seura

www.kaupunkipuisto.fi

SIILITIE

1. Herttoniemitalo

Herttoniemitalo muodostettiin vuonna 2014 kirjaston ja nuorisotalon tiloista. Kaupungin toimintojen lisäksi taloa käytetään asukastoimintaan, jota koordinoi osuuskunta Herttoniemen Pumppu. Tällä tavalla tilojen käyttöaste on saatu poikkeuksellisen korkeaksi: on pop-up-kahvilaa, ruokapiiriä, kokouksia, kursseja ja kerhoja. Idea sai alkunsa vuonna 2013 talon toimintojen säilyttämiseksi järjestetyn mielenilmauksen suunnittelun yhteydessä.

Alun perin rakennus valmistui Kettutien virastotaloksi ja kirjastoksi 1972, suunnittelijoina Kirsti ja Erkki Helamaa. Lainaussalissa on Helsingin taidemuseon kokoelmasta taiteilija Heikki W. Virolaisen Kalevala-aiheinen puuveistos *Marjatan pojan ylösousemus* (1964–65), jota pidettiin aikanaan peräti epäsovinnaisena. Toisessa päädyssä toiminut nuorten päihdepsykiatrian poliklinikka sekä Helsingin itäisen sosiaaliaseman toimipiste on lopetettu osana Herttoniemen sairaala-alueen toiminnan alasajoa. Asemakaavan mukaan Herttoniemitalo voidaan kuitenkin purkaa vain, mikäli kirjastolle ja nuorisotalolle ensin toteutetaan korvaavat tilat esimerkiksi uuteen kauppakeskus Hertsiiin. Herttoniemi-seura toivoo, että toiminta jatkuu tästäkin huolimatta Herttoniemitalolla.

www.herttoniemitalo.fi

www.ateneum.fi/kalevalataidetakouluille/marjatta.html

www.hel.fi/wps/portal/Nuorisoasiainkeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Nk/fi/Nuorisotilat/Nuorisotalojen+yhteystiedot/Kettutien+nuorisotalo+kettutie.munstadi.fi/2017/02/24/tiedote-nuta-kirjasto-saavat-uudet-tilat-hertsista/

Tietolaatikko: Herttoniemen kirjasto

Helsingin maalaiskunta perusti kirjaston vuonna 1930 ruotsinkieliselle kansakoululle Laajasalon sillan kupeeseen. Kun Herttoniemi liitettiin Helsingin kaupunkiin 1946, kirjastokin liitettiin samalla. Sitä pidettiin auki kahtena päivänä viikossa neljä tuntia kerrallaan. Niteitä oli 976. Vuonna 1952 kirjasto muutti vastavalmistuneeseen suomalaiseen kansakouluun Ahmatielle, jossa sai 43 neliömetrin huonetilan. Niteitä oli jo 2 257. Tilat kävivät pian ahtaiksi ja uusi paikka löytyi Siilitie 5:stä, kunnes kirjasto sai ensimmäiset varta vasten suunnitellut tilat Kettutieltä.

Herttoniemen kirjaston kokoelmiin kuuluu nyt yhteensä 22 400 nidettä sekä noin 3 300 äänitettä ja 50 säännöllisesti ilmestyvää lehteä. Niiden lisäksi asiakkaiden saatavilla on pääkaupunkiseudun verkkokirjaston (HelMet) kautta useita miljoonia niteitä sekä erilaisia tietokantoja. Helsinki-kokoelmassa on Herttoniemi-aiheista kirjallisuutta ja mm. kaupunginosalehti Herttoniemeläisen vuosikerrat 1981:stä alkaen. Kirjasto lainaa myös monenlaisia varusteita ukulelesta mölkkyyn ja kanteleesta kahvakuulaan.

www.lib.hel.fi/herttoniemi

www.herttoniemi.fi/index.php?option=content&task=view&id=301&Itemid=363 (Herttoniemi kirjallisuudessa)

www.hs.fi/kaupunki/artikkeli/Sukset+tulevat+Herttoniemen+kirjastoihin/HS2

2. Uusi kortteli

Herttoniemen asutuksen tiivistäminen on pitkään ollut kaupungin tavoitteena. Kettutien ja Siilikujan välisen korttelin asemakaava tuli voimaan 2014 mahdollistaen seurakuntatalon ja Herttoniemitalon purkamisen. Siilitien huoltoasema Kettukujan toiselta puolelta purettiin jo aiemmin. Näiden paikalle osoitettiin 700 asukkaalle yli 29 000 kerrosneliometriä 5- ja 8-kerroksisiin taloihin sekä 110 pihakannen alaista autopaikkaa. Samalla Kettutien liikenne ohjattiin uuteen kiertoliittymään ja Kettukujasta tehty kävely- ja pyöräilykatu. Viitesuunnitelman laati Mikko Rusanen.

Hankkeen ensimmäinen osa valmistuu 2017 käsittäen kiertoliittymän ja 7 taloa, jotka on suunnitellut Jesse Anttila. Ne näkyvät metroasemalta ja Roihuvuoresta saakka muodostaen uuden maamerkin maisemaan. Keskelle jää rinnepuisto sekä Kettupuro. Mikäli Herttoniemitalo todella puretaan, on mahdollista rakentaa vielä lisää. Sairaalan toiminnan loppuessa ja terveysaseman siirtyessä Kalasatamaan jatkuu rakentaminen mäen yli urheilupuiston suuntaan (ks. kohde 20).

Uudisrakennusten tieltä räjäytettiin Siilitien varresta kallio ja purettiin vuonna 1969 valmistunut seurakuntasali, jonka olivat suunnitelleet Jaakko Kontio ja Kalle Räike. Linnakemainen rakennus edusti aikansa WOW-arkkitehtuuria terävine kulmineen. Se toimitti viestinsä myös sijoittumalla katutasoa selvästi korkeammalle, jolloin lähestymiseen vaadittiin pientä ponnistelua. Loppuvaiheessa talossa pelasi salibandyseura Herttoniemen Ketut.

kartta.hel.fi/kaavapdf/12220.pdf (Asemakaava)

kartta.hel.fi/kaavaselostus/ak12220_selostus.pdf (Kaavaselostus)

www.aa-r.fi/portfolio/155_224-225_HERTTONIEMI.pdf

www.herttoniementorni.fi

3. Kettulehto

Puronotkelman lehdossa kasvoi ennen Helsingin suurin villisaarnilehto. Edelleenkin löytyy saarnea sekä tervaleppää, tuomea ja vaahteraa. Matalampaa kasvustoa ovat paatsama, isoalvejuuri, hiirenporras, tesma ja puna-ailakki. Ajoittain Kettulehdossa on havaittu yliopiston Viikin tiedekuntien opiskelijoita tutkimusnäytteitä ottamassa.

Puiston pinta-ala pieneni kolmanneksen, kun sen yläkulmaan rakennettiin uusi kiertoliittymä. Samalla lehtoa uhkasi kuivuminen, kun kosteutta ylläpitävä puro aiottiin johtaa viemäriputkeen naapurikorttelin suunnittelun yhteydessä. Yleisten töiden lautakunnan herttoniemeläinen varapuheenjohtaja Henrik Nyholm kuitenkin huomasi, että puistosuunnitelma oli voimassa, vaati sen noudattamista ja niin tuho vältettiin tältä osin.

Kettutien alaosa on muutettu Kettukujaksi. Puretun huoltoaseman talossa toimi aikanaan legendaarinen radioliike Stereo Stereo. Uusi asemakaava mahdollistaa palvelutalon rakentamisen tontille.

4. Siilitien alkupää

Siilitien alkupäässä oli vilkas kauppakeskittymä ennen ostareiden valtakautta. **Nro 7:ssä** oli Kukkura sekä erikseen Maitokeskuksen ja Lihakeskuksen kaupat, kuten siihen aikaan oli tapana. **Nro 6:ssa** toimi Helsingin Osuuskauppa (HOK) vuodesta 1958 ja **nro 4:ssä** jossain vaiheessa Suomen Yhdyspankin konttori sekä Elannon kauppa, joka tunnettiin viimeksi Ala-Siwana. **Nro 2:ssa** oli kampaamo, radioliike, paperikauppa sekä porrasbaari, josta sai jättispuikon 50 mk:lla vuonna 1962 ennen rahanuudistusta. Seuraavana vuonna jättis maksoikin enää 50 penniä!

Nro 5:n katutason valoisissa tiloissa toimi Herttoniemen kirjasto vuosina 1957–72. Siitä iloitsivat myös muun Hertsikan lapset ja aikuiset. Lähellä rinteessä oli "noita-akan talo", viimeinen nykyistä asutusta edeltävä rakennus, jossa lapset kävivät vaklaamassa.

Nro 3:en valmistui suuri lastenseimi vuonna 1963. Talossa toimii edelleen päiväkoti Siilitie, pihalla lisärakennus vuodelta 1998. Ryhmiä on 10, niiden nimissä mm. oravat, ketut ja sisiliskot, sekä lisäksi esiopetusryhmät Siilitien koululla. Varhaiskasvatuksessa painottuvat tunnetaidot sekä leikki.

Päiväkodin kulmalla on pieni kalliroleikkaus, jonka gneississä on selvästi näkyvissä vaaleita graniittijuonia. Graniitti on kiteytynyt maankuoren kivisulasta eli magmasta, kun taas gneissi on muodostunut muinaisen merenpohjan savensekaisista sedimenteistä. Nämä sekoittuivat svekofennisessä vuorijonopoimutuksessa 1,9 miljardia vuotta sitten useiden kilometrien syvyydessä, kovassa paineessa ja noin 750°C:n lämpötilassa.

Siilitie 1:ssä ravintola Siilipesän uunissa tehdään Helsingin suurimmat pitsat. Tavanomaisen jättipizzan ja erittäin suuren perhepizzan (3 taikinapohjaa) lisäksi listalta löytyy äärimmäisen suuri sukupizza, johon käytetään peräti 5 pohjaa; halkaisijaltaan läty on 80 cm ja hintakin 50 euroa. Siilipesän sukupizza on tietävästi Suomen suurin: Oulussa on ehkä yhtä suuri pizza, mutta se tehdään pannulla, joten on eri asia. Siilipesässä onkin myös Suomen suurin pizzalapio.

www.hel.fi/www/Helsinki/fi/paivahoito-ja-koulutus/paivahoito/paivakotihoito/paivakodit/paivakoti-siilitie

www.siilipesa.com/menu

Tietolaatikko: Siilitien rakentaminen

Siilitien nykyisen asutuksen rakentaminen alkaa vuodesta 1954, jolloin hyväksyttiin Väinö Tuukkanen ja Irma Mikkolan laatima asemakaava. Pitkine talorivistöineen se muistuttaa tyyliltään enemmän Roihuvuorta (1953) kuin Länsi-Herttoniemeä (1946). Suunnittelussa noudatettiin vielä lähiörakentamisen kultakauden arvoja: talot on sijoitettu maaston muotojen mukaan, jokainen talo on hieman erilainen ja pihoista on turvallinen kävelyreitti kouluun ilman katujen ylityksiä. Silokalliot on jätetty monin paikoin näkyviin. Siilitien seuraajana voidaan nähdä suojeltu modernistinen Pihlajamäki (1960).

Erikoisuuksiin kuuluvat porrastettu siksak-talo (nro 5) jyrkkine kattoineen, kaarteleva käärmetallo (nro 7) sekä kahdesta kytketystä osasta muodostuva,

peräti 373 metrin mittainen talo (nro 13). Näiden alkuperäistä ilmettä on kunnioitettu viime aikojen remonteissa: mm. käärmetaloon tehtiin hissit niin, että lisäykset sovitettiin ulkoseinän porrastukseen huomaamattomasti.

Ensimmäiset asukkaat muuttivat uusiin taloihin 1956 ja suurin osa 1958 mennessä. Stadilaiseen tapaan asunnoissa oli poletilla toimiva kaasuliesi ja taloyhtiön pesutuvassa kaasulla toimiva pesukone sekä suuri roskienpolttuuni. Ainoat omistusasunnot olivat Siilitie 2, 4 ja 6:ssa. Muuten Siilitie oli kokonaan sosiaalista asuntotuotantoa. Tänne tultiin muualta Helsingistä vaatimattomista oloista, esim. Kalliosta hellahuoneista tai Maunulan "lutikkalinnoista" eli sodanjälkeisistä pika-asutustaloista. Esimerkiksi Ensio Petrell kertoo teoksessa Siilitien tarinat, miten hänen kuusihenkinen perheensä asui alivuokralaisina Helsinginkadulla 16 neliön asunnossa, jossa ei ollut lämmintä vettä eikä uunia ja käytössä oli vuokraisännän vessa. "Anoimme kaupungin asuntoa ja saimme sellaisen Siilitie 7:stä. Kaksi huonetta ja keittiö tuntui palatsilta."

Siilitien kerrostaloalue on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi "mittakaavaltaan yhtenäisenä, mutta yksilöllisesti suunniteltuna ja poikkeuksellisen hyvin säilyneenä jälleenrakennuskauden asuinalueena".

5. Vanha tie

Rinteessä on jäljellä pieni mukulakivinen tienpätkä viimeistään 1600-luvulta. Tie on johtanut Herttoniemen kartanolta Viikin Latokartanoon, jonka kautta kulki lyhin reitti Helsingin kaupunkiin. Siltayhteys Kulosaaresta saatiin vasta 1919. Siilitien metroasemaa uusittaessa 2011 vanhaa tietä nakerrettiin hieman, mutta samalla se peitettiin hiekkakerroksella jälkipolville säilytettäväksi.

Näätätien ja Oravatien kulmauksessa (Oravatie 49) asui viimeinen jääkäri, kenraali Väinö Valve (1895–1995), syntyisin Vähätupa. Hän sai sotilaskoulutuksen Saksassa, jatkoi sitä Suomessa ja palveli viime sodissa merivoimien komentajana. Talon on piirtänyt Heikki Sirén. Väinö Valveen puisto nimettiin Oravatien ja Siilitien väliin 2010 ja samalla metroasemalle johtavan kävelytien varteen pystytettiin Valveen muistomerkki.

fi.wikipedia.org/wiki/Väinö_Valve

6. Metroasema

Siilitie on yksi Helsingin alkuperäisistä metroasemista. Se otettiin käyttöön 1.6.1982 metron ensimmäisellä vuorolla, jonka kyydissä oli mm. tasavallan presidentti Mauno Koivisto. Samalle paikalle rakennettiin jo 1971 puinen väliaikainen laiturimetron koerataa varten. Asema palvelee Siilitien lisäksi Herttoniemen teollisuusaluetta ja Ylä-Roihuvuorta.

Metroasema uusittiin täysin vuosina 2011–13 ensimmäisenä itäisten asemien korjauskierroksella. Samalla varauduttiin metron automatisoinnin vaatimukseen tulevaisuudessa. Energiaomavaraisuutta lisäävät katolle asennetut aurinkopaneelit. Rakennus toteutettiin korkealla laatutasolla ja hanke ylittikin budjettinsa. Pyöreän kattoikkunoin varustettu laiturikatot on vuorattu vaneria jäljittelevällä laminaatilla. Aluksi tilassa kuului käen kukuntaa – jatkuvasti soiva

äänitehoste kuitenkin alkoi ärsyttää matkustajia ja se poistettiin.

Asemalla on Olli Keräsen taideteos *Näin sinun tulevan* (2015), johon kuuluvat alhaalla sisäänkäyntihallissa penkiksi ladotut graniittiset keittiötasolevyt sekä laiturilla suuri valotaulu, jonka toinen puoli on lämpimän värinen ja toinen kylmä. Taiteilijaa kiinnostavat väliaikaisuuden ja pysyvyyden teemat: Jykevä kivitasokasa näyttää siltä, että se on vain unohtunut paikalleen ja ehkä huomenna haetaan pois. Tyhjä valotaulu saattaisi olla täynnä mainoksia. Teokset kuuluvat Helsingin taidemuseon kokoelmaan.

Ennen vanhaan samalla paikalla oli kaupunkilaisilla viljelypalstoja ja Siilitien alkupäässä perunamaa.

www.ollikeranen.com

Tietolaatikko: Helsingin metron mutkikkaat vaiheet

Sodan jälkeen Helsingin joukkoliikenteen pullonkaula oli itäisten kaupunginosien työmatkaliikenne kantakaupunkiin. Sen helpottaminen tuli yhä kriittisemmäksi, kun rakentaminen eteni kauemmas ja autojen voittokulku alkoi 1950-luvulla. Tukkeutuvalla Itäväylällä jonoteltiin öljynkäryisissä busseissa pahimmillaan parikin tuntia joka aamu.

Valtuustoaloite metron rakentamisesta tehtiin vuonna 1955 pitkällisen poliittisen puntaroinnin päätteeksi. Kesti vielä neljännesvuosisadan, ennen kuin maailman pohjoisin metro voitiin avata. Sitä suunniteltiin ensin Reino Castrénin johdolla katuverkon alla lähellä pintaa kulkevana. Vuoden 1963 suunnitelman mukaan olisi Helsingissä ollut vuonna 2000 metrorataa jo 90 kilometriä ja asemia 108. Vuonna 1968 metrotuomiston johtoon vaihdettiin kaupungin entinen apulaisbudjettipäällikkö Unto Valtanen. Hän pani suunnitelmat uusiksi: tehtäisiinkin syvällä kulkeva nopea junamainen ratkaisu. Keväällä 1969 kaupunginvaltuusto teki itämetron rakentamispäätöksen äänin 49–25. Koerata valmistui 1971 ja junatilaus tehtiin 1974.

Metrojunien ulkomuodon suunnittelivat professori Antti Nurmesniemi ja Kalevala Korun pääsuunnittelija Börje Rajalin. He valitsivat oranssin värin piristämään Helsingin usein harmaata maisemaa. Metroasemat suunniteltiin muodostamaan tyylikäs kokonaisuus junien kanssa. Puiset penkit suunnitteli professori Yrjö Kukkapuro. Esikaupunkien asemat toteutettiin mahdollisimman halvalla ja myös niiden ylläpidosta tingittiin.

Liikennöinti aloitettiin 1982 välillä Rautatientori–Itäkeskus. Sitä ennen oli jo ehditty aloittaa poliisitutkinta, joka johti 1987 Unto Valtasen tuomitsemiseen vankeuteen lahjoman vastaanotosta Siemens AG:ltä. Kustannuksia metrosta oli kertynyt 1985 mennessä kaksi miljardia markkaa. Kiskot Mellunmäkeen vedettiin 1986 ja Vuosaareen 1998. Radan pituus on nyt 21,1 kilometriä, josta 30 % tunneleissa. Länsimetroakin on suunniteltu 1950-luvulta asti, mutta vasta 1997 tehtiin virallinen ehdotus asiasta Espoolle. Monien vaiheiden jälkeen yhteys valmistunee 2017, kustannukset noin 1,2 miljardia euroa. Sen sijaan Siemensiltä vuonna 2009 tilattua automaattimetroa ei näillä näkymin tule.

fi.wikipedia.org/wiki/Helsingin_metro

www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=1&ag=121&t=&a=2532 (Metro tuo – metro

vie 1985)

[www.hel.fi/hki/hkl/fi/HKL-Metroliikenne/Metroliikenteen+kehitt_mishankkeit
a/Automaattimetro](http://www.hel.fi/hki/hkl/fi/HKL-Metroliikenne/Metroliikenteen+kehitt_mishankkeit_a/Automaattimetro)

www2.hs.fi/klik/utopiat2001/utopia2001_uusi.html > valitse "Metro 1963"

7. Siilitie 1

Viiden pitkän talon kokonaisuus valmistui 1956. Sen suunnitteli Kaj Englund, joka kehitti jo 1920-luvun lopulta alkaen standardeja suomalaiseen asuntosuunnitteluun. Englund toimi vuoden 1939 Asuntonäyttelyn komissaarina ja piirsi sotavuosina tyyppitalojen malleja. Sotien jälkeen hän toimi Arkkitehtiliiton standardisoimislaitoksen johtajana 1945–1950. Englundin suunnittelemia kerrostaloja on runsaasti mm. Helsingin liitosalueen lähiöissä. Englundin työt Herttoniemessä, Oulunkylässä ja Haagassa ovat 1950-luvun leimaa-antavia ja lämminhenkisiä asuinympäristöjä.

Siilitie 1:ssä talot on aseteltu rinteeseen korkeuskäyrien mukaisesti eikä kauniita kallioita ole turhaan räjäytetty. Pysäköinti on koottu tontin reunoille, jolloin sisäpihat pysyvät vehreinä ja rauhallisina. Yhteensä 270 asuntoa käsittävässä kiinteistössä on rappuja A:sta Ö:hön ja ÖÖ:hön saakka.

Siilitie 1:n alatalossa oli perimätiedon mukaan Helsingin halvimmat vuokrat. Seuraavaan taloon sijoitettiin romaneja. Kolmessa ylimmässä ja pidemmässä talossa asui suurimmaksi osaksi tavallisia lapsiperheitä, taiteilijoita sekä kenraali Yrjö Hanste, joka jatkosodassa komensi armahdetuista vangeista muodostettua Jalkaväkirykmentti 101:ä.

www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=783499

www.hekaoy.fi/siilitie/kiinteistot/siilitie-1

fi.wikipedia.org/wiki/Yrjö_Hanste

Tietolaatikko: Elämää Siilitiellä

Siilitie profiloitui alusta alkaen työväestön asuinalueeksi. Perheet olivat monilapsisia ja asukkaita olikin vuonna 1960 jo 6 500 (vrt. 2004 väkiluku oli enää 2 662). Siihen aikaan lapset ja nuoret viettivät aikaa ulkona paljon enemmän kuin nykyään ja keksivät tekemistä. Yksi yleinen huvi oli kiipeily tornitalojen vintteihin katselemaan maisemia tuuletusikkunoista. Jengiytyminen oli voimakasta kuten muissakin lähiöissä ja tappeluita tuli roihuvuorelaisten kanssa pesismailat aseina. Jo vuonna 1961 tehtiin yliopiston sosiologian laitoksella tutkimus Siilitien nuoriso-ongelmista, mutta syytä häiriökäyttäytymiselle ei pystytty osoittamaan. Vielä 1980-luvulla eräs Siilitien lapsista vastasi kysyttäessä Herttoniemen hyviä puolia, että ”poliisi tulee nopeasti”.

Ongelmien ratkaisemiseksi kaupunki perusti vuonna 1960 Herttokerhon, jossa oli pian yli 400 jäsentä. Kerhoon hankittiin mm. televisio, pingis ja biljardi sekä järjestettiin bändi-iltoja, joissa legendaarisin esitys oli nuorella haagalaisella bändillä nimeltä Hurriganes. Leikkikentät saatiin vähitellen. Urheilu oli suosittua ja NMKY toimi alueella. Siilitiellä oli oma partiolippukunta ja muualla Herttoniemessä useita muita. Sosiaalidemokraattien Nuorilla Kotkilla oli orkesteri, näytelmäkerho, valokuvauskerho, pienoishockey sekä rokkauskerho. Se

järjesti rautalankatansseja, joihin tuli poikia Kulosaarta myöten. Television yleistymisen 1960-luvun mittaan otti osansa nuorten huomiosta – mistään netistähän tuohon aikaan ei oltu kuultukaan.

Myös taiteilijoita asui Siilitiellä runsaasti, mm. Kansallisbaletin ensitanssija Seija Silfverberg sekä Siilitie 1 K:ssa Arvo Turtiainen "Stadin Arska" ja puolisonsa Brita Polttila, jotka olivat kirjailijoita, runoilijoita, kääntäjiä ja vasemmistolaisen kulttuuriyhdistys Kiilan aktiiveja. Herttoniemi-seura ehdotti aikanaan puiston nimeämistä Turtiaisen ja muiden herttoniemeläisten runoilijoiden mukaan, mutta kaupunki ei innostunut asiasta. Uudempina aikoina Siilitiellä oli oma pieni rap-skene kärkenään Kasinolla, joka keksi ensimmäisenä ottaa postinumeron taiteilijanimeksi.

Siilitien asukkaiden muistoja on tallennettu mm. yliopiston Kansalaismuisti-hankkeessa sekä kirjoissa Siilitien tarinat sekä Siilitie 1955–2005.

www.helsinki.fi/kansalaismuisti/siilitie/kirjoituskilpailu.htm

fi.wikipedia.org/wiki/Brita_Polttila

www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/4883/

[fi.wikipedia.org/wiki/Kiila_\(yhdistys\)](http://fi.wikipedia.org/wiki/Kiila_(yhdistys))

8. Siilitien ala-aste

Kotoisan pieni, modernistinen rakennus valmistui kansakouluksi 1961. Se täyttyi heti oppilaista ääriään myöten ja koulua käytiin kahdessa vuorossa. Koulu yhdistettiin vuonna 2015 kustannusten säästämiseksi hallinnollisesti Herttoniemen ala-asteeseen, molempien koulujen oppilaiden vanhempien ankarasta vastustuksesta huolimatta. Nyt osa Siilitien oppilaista hyppää kesken koulupäivän kilometrin päähän Ahmatien pääkoululle ja toisin päin. Ahmatiellä normaalikokoiset luokkatilat ovat täynnä ja koulun vanhassa tietokoneluokassa oheistiloineen aloittikin syksyllä 2016 kahden opettajan johtama peräti 54 oppilaan luokka.

Koulun edustalla on Matti Kalkamon pronssiveistos *Kehon rakennus ja purku Oy* vuodelta 2005. Lähempää katsottaessa kehon pinnalta paljastuu kaivureita ja puskutraktoreita, jotka kertovat ihmisten pyrkimyksestä itsensä ja ympäristönsä muokkaamiseen. Peikkomainen hahmo voi olla hämärässä hieman pelottavakin – mutta kauheus on katsojan silmässä. Koulun takana puolestaan on pieni kasvimaata.

www.hel.fi/www/peruskoulut/fi/koulut/hertsikan-ala-aste/meidan-koulu/

www.hel.fi/www/uutiset/fi/opetusvirasto/hertsikan-aa

9. Skedeparkki

Hillerikujan skedeparkki eli skeittipuisto eli rullalautailualue sopii myös skuaamiseen. Se on yksi Helsingin ensimmäisiä lajissaan, mitoitetaan kompakti ja tarjoaa hyvät ajolinjat. Käyttäjiä tulee tänne ympäri kaupunkia sulassa sovussa. Rullalautailu kehittyi 1950-luvulla Kaliforniassa lainelautailusta ja rantautui Suomeen useassa aallossa 1970-luvulta alkaen. Vaneristen ramppien korvaaminen kestäväillä betonipooleilla ja monimuotoisilla parkeilla on lisännyt

harrastuksen suosiota entisestään.

Vieressä on ollut leikkipuistotoimintaa jo vuodesta 1967, nykyinen rakennus on vuodelta 1992.

fi.wikipedia.org/wiki/Rullalautailu

www.hel.fi/www/Helsinki/fi/paivahoito-ja-koulutus/leikki-ja-avoin-toiminta/leikkipuistot/leikkipuistot/leikkipuisto-hilleri/

10. Palkkarin mäki

Hermannin vanha paloasema vuodelta 1911 siirrettiin tänne 1954. Kalusto ja henkilökunta tulivat Kulosaaren lakkautetulta paloasemalta, joka oli huolehtinut Herttoniemestä alueliitoksesta alkaen. Toiminta siirtyi uudelle pelastusasemalle Herttoniemen teollisuusalueelle vuonna 2006. Täällä harjoitellaan vielä mm. rauniopelastusta ja raitiovaunupalon sammuttamista. Omaa vapaapalokuntaa Herttoniemessä ei ole ollut, mutta Laajasalon ja Tammisalun VPK:t ovat tulleet tarvittaessa apuun.

Palkkarin skutsissa on ensimmäisen maailmansodan aikainen redutti eli maavalleista muodostuva jalkaväen tuliasema, joka liittyy venäläisten rakennuttamaan Helsingin maalinnoitukseen (ks. kohde 17 ja tietolaatikko).

Viikintien ja Itäväylän liittymässä on vuoden 1968 Smith-Polvisen liikennesuunnitelman henkeä. Konsulttien ehdotus tunnetaan etenkin Helsingin keskustaan sovitellusta moottoritieverkostosta, jonka alta olisi purettu taloja korttelikaupalla ja raitiotiet olisi lakkautettu. Täällä ei ollut taloja esteenä, joten liittymä ramppeineen levittäytyy peräti 20 hehtaarin alueelle. Mukana suunnittelemassa oli ruotsalaisia insinöörejä, jotka piirsivät vasemmanpuoleisen liikenteen mukaisen poistumisryhmittäisyyden kaupungista päin tultaessa.

Smith-Polvista on paljon parjattu ylimitoitetuista moottoriteistä, mutta vähemmän tunnettua on, että suunnitelmaan kuului lisäksi kolme metrolinjaa pituudeltaan yhteensä 63 km, rautateiden paikallisliikenne sekä laaja bussilinjasto. Nämä on melko pitkälti toteutettu, metron U-linja tosin M-junaratana (nyttemmin lentokenttärata).

www.kaupunkiliikenne.net/Smith.html

11. Roihupellon teollisuusalue

Entiselle pellolle rakentui 1960–70-lukujen mittaan vireä pienteollisuusalue. Sitä ennen täällä laidunsivat ratsupoliisien hevoset ja olipa jossain Pulttitien vaiheilla pieni lähdepohjainen lammikkokin, jossa uiskenteli skitareita eli rautakaloja. Roihu-nimistö liittyy vielä varhaisempaan suohon ja siellä kenties esiintyneisiin virvatuliin.

Nyt maamerkinä on Laippatiellä Säteilyturvakeskuksen toimitalo vuodelta 1991, ainoa valtion virasto koko Itä-Helsingissä. Vuosina 1989–2011 toimi Tulppatiellä konepajayhtiö Metson teollisuusventtiilitehdas. Sijoittumispäätöksiin lienee aikanaan vaikuttanut Roihupellon metroasema, jolle tehtiin yleiskaavassa 1992 tilavaraus nykyisen betoniaseman kukkulalle. Edelleen rakentamattomaan metroasemaan ja ehkä pianakin rakennettavaan pikaraitiotiehen perustuen visioitiin puolestaan yleiskaava 2016:n yhteydessä Roihupeltoon jyvää

Etu-Töölön näköistä umpikorttelikaupunkia. Sellaisen sijaan alueelle on tällä välin syntynyt moottoriliikenteen osaamiskeskittymä, jonka muodostavat Stadin ammattiopiston logistiikan oppilaitos, metro- ja bussivarikot sekä lukuisat alan yritykset ja pajat sekä uusimpana Motonetin tavaratalo. Lapsille on luvassa sisäliikuntapuisto Hoplop.

Laippatien ja Pulttitien välisiin kortteleihin on puolestaan viime 10 vuoden aikana etsiytynyt noin 60 taiteilijan yhteisö kuvataiteilijoita, keraamikkoja, kuvittajia ja räppäreitä. Kulinaristeja palvelee kaupungin paras kalatukku Eriksson.

www.stuk.fi/tietoa-stukista

www.hel.fi/www/amatillinen/fi

www.motonet.fi/fi/tavaratalot

yle.fi/aihe/artikkeli/2016/11/11/helsinkilaisesta-teollisuusalueesta-tuli-taiteen-keidas-kurkista-taiteilijoiden

www.hs.fi/ihmiset/art-2000002689786.html

www.kalatukkueriksson.fi

12. Karhunkaatajan alue

Karhunkaatajantie on vanha maantie Porvooseen. Sen varresta Mäkelän tilasta lohkottiin vuonna 1950 maanluovutuslain nojalla 32 rintamamiestonttia ja seuraavana vuonna 9 lisää. Tontit olivat suuria, keskimäärin 1 600 neliötä ja hinnaltaan kohtuullisia, 60 mk/m² (vastaa nykyrahassa 2,36 eur/m²). Ensimmäiset talot valmistuivat Höökintielle. Alue oli siihen aikaan tällä suunnalla kaukaisin tiheämpi asutus Helsingistä tultaessa.

Aluksi elämä oli kaikkea muuta kuin kaupunkimaista: ei ollut katuvaloja eikä kaupungin vesijohtoa, kaukolämmöstä puhumattakaan. Lähistöllä olleesta mustalaisleiristä tuli kesäisin romaneja myymään eksoottisen näköisiä tavaroita. Karhunkaatajan lapset muodostivat omat porukkansa ja keksivät omat huvituksensa, joihin kuuluivat mm. rottien jahtaaminen ja Herttoniemen satamaradan tavarajunien perällä salaa matkustaminen. Pesäpalloa pelattiin Karhunkaatajantien loppupään pohjoispuolella ennen Viilarintien rakentamista. Junarata toimi kentän takarajana ja radan yli lentäneet pallot tuomittiin takalaittomiksi. Jopen kallion rinteessä oli talvisin Heikki Atrilan rakentama slalom-rata (ks. kohde 22).

Kadunnimistö on Herttoniemen tapaan erähenkistä. Karjalan Sissosten suvussa oli runonlaulajia ja karhunmetsästäjiä. Hämeen Martti Kitunen (1747–1833) puolestaan kaatoi 108 karhua, toisten lähteiden mukaan jopa 198! Lähimmät erämaat Myllypurossa kuuluivat Herttoniemeen kunnes ne liitettiin kaupungin virallisessa aluejaossa Vartiokylään niin kuin Karhunkaatajakin 1959.

Sittemmin vuoden 1991 asemakaavan myötä monet tontit on jaettu ja niille ilmestynyt uusia, entistä isompia taloja. Sissosentien päähän nousi 1990-luvulla 16 asumisoikeustaloa kahdessa ryhmässä. Joitain alkuperäisiä rintamamiestalojakin on vielä jäljellä. Paraatipaikalla Kitusentien alussa on erityisen komea 300-neliöinen tiilitalo vuodelta 1961. Sen suunnitteli arkkitehti Jyrki Kalke ja rakennutti perhe Karhu. Nykyiset asukkaat ovat viihtyneet talossa

jo 50 vuotta.

fi.wikipedia.org/wiki/Martti_Kitunen

fi.wikipedia.org/wiki/Berndt_Höök

www.sissoset.net

Tietolaatikko: Rintamamiestalo

Jatkosodan jälkeen 11 % Suomen väestöstä oli ilman asuntoa alueluovutusten ja pommitustuhojen vuoksi. Merkittävä osa teollisuuden ja energiantuotannon kapasiteetista oli menetetty, ja materiaali pula oli suuri. Suomen historian suurimmassa maareformissa luovutettiin maata rintamamiehille, kaatuneiden omaisille sekä evakoille – samalla huolehdittiin syrjäseutujen pysymisestä asuttuina. Tontin saaneet pystyttivät pitkälti talkoovoimin noin 100 000 rintamamiestaloa, pääosan niistä talotehtaiden valmistamista puisista elementeistä. Tyyppitaloja on muutama eri versio, joissa kaikissa savupiippu keskellä ja neljä huonetta tulisijoineen sen ympärillä. Osa arkkitehtikunnasta piti talotyyppejä rumina ja kansan tyyliä pilavina. Käytännöllisyydessä ei sen sijaan ole moittimista. Esim. jyrkkä katto mahdollistaa asuttavan ullakkokerroksen, jonka saattoi vuokrata. Talot sijoitettiin yleensä pitkänomaisten tonttien kadunpuoleiseen päähän, jotta tilaa jäi hyötypuutarhalle.

fi.wikipedia.org/wiki/Maanhankintalaki

www.mfa.fi/jalleenrakennuska

www.rintamamiestalo.fi

13. Siilitien loppupää

Siilitien pituus on 1,44 km mitattuna metroaseman kiertoliittymästä Viikintien kiertoliittymään. Rakentaminen saavutti tien pään vuonna 1960. Asutuksen mukana tulivat Helsingin Osuuskaupan myymälä ja baari (Siilitie 13), jotka muodostivat silloisen palvelurakenteen uloimman etuvartion – seuraava kauppa pohjoiseen mentäessä löytyi vasta Malmilta. Kaupasta sai todellakin palvelua, kunnes kehityksen edettyä siirryttiin "itsepalveluun". Nyt myymälä toimii Heka-vuokratalojen alueyhtiön tukikohtana.

Siilitien rakentamisen ensimmäinen kierros tuli valmiiksi vuonna 1968 nro 20:n talojen myötä. Sitten jatkettiin vasta yli neljännesvuosisadan kuluttua, kun viisi 8-kerroksista kaupungin vuokrataloa nousi tien mutkaan valtion korkotuella vuosina 1995–96. Ne toivat iloa silloisen talouslaman tunnelmiin postmodernilla tyyllillään, johon kuuluvat monimuotoiset julkisivut sekä katolle pystytetyt "himmelit". Värimaailma on sama kuin Siilitie 11:n taloissa vuodelta 1958. Kivetty pihamuuri luo kadulle 1950-luvun tunnelmaa.

www.auroranlinna.fi/korkotuki/kohteet.php?bid=93&tyyppi=9

14. Sopulitie

Rauhaisaan notkelmaan entisen pellon ympärille on rakentunut omakotialue vuodesta 1958 alkaen. Asutus on kasvanut vähitellen: suurin osa on 1970–80-luvuilta. Silloin Sopulitiellä oli paljon lapsia ja he kulkivat vapaasti naapuruston pihoilla ja leikkivät yhdessä. Sopulitie 2:ssa toimii

eläinlääkäriasema, jonka perusti Tuija Salminen vuonna 1988.

Mäki Sopulitieltä Siilitielle oli ennen vielä jyrkempi kuin nykyään ja liukkailla keleillä oli vaikea päästä autolla ylös. Sopulitiellä asunut Eva-Riitta Siitonen muistaa kerran pyytäneensä tien varrelta naapurin miehen painoksi auton takaronkkiin, jotta takarenkaat pitäisivät. Yllättäen naapurin vaimo tuli mäen päällä vastaan ja ihmetteli nauraen: ”Oletko kidnappaamassa mieheni?”

Viimeisin täydennyskierros alkoi asemakaavan 1999 hyväksymisestä. Sen mukaisesti valmistuivat Sopulitien uusimmat pientalot vuonna 2003 ja vieressä Sopulirinteessä HITAS-rivitalo sekä kerrostalo 2004. Lisärakentamista on täällä niin kuin muuallakin aina ensin vastustettu, mutta lopputulokseen on kuitenkin voitu olla tyytyväisiä.

www.sopulivet.fi

Tietolaatikko: Siitokset Herttoniemessä

Sopulitie 10:n kahden asunnon talon rakensivat vuonna 1974 Eva-Riitta ja Matti Siitonen. He muuttivat tänne Myllypurosta ja asuivat 10 vuotta, parhaimmillaan kolmen sukupolven voimin. Lähitienoot tulivat tutuiksi niin politiikan, yhdistystoiminnan kuin ulkoilunkin myötä. Koiralenkki suuntautui metsään kohti hyppymäkiä ja hiihtolenkit usein Viikin silloin vielä vapaille pelloille, joilta näkyi Helsingin tuomiokirkko. Talon takana lenkkipolkua kai käyttivät myös metsän eläimet, koska muutaman kerran Siitokset yllättivät hirven tuijottamassa suoraan sisään olohuoneeseen.

Eva-Riitta Siitonen (s. 1940) oli vuonna 1980 perustamassa Herttoniemi-seuraa ja toimi myöhemmin sen puheenjohtajana. Lisäksi hän on ollut Helsingin ylipormestari 1996–2005, Uudenmaan maaherra, kansanedustaja, europarlamentin jäsen ja Eurocities-järjestön puheenjohtaja.

Matti ”Fredri” Siitonen (s. 1942) puolestaan tunnetaan muusikkona ja esiintyjänä. Hän on julkaissut 13 levyä ja edustanut Suomea kahdesti Euroviisuissa (1967 ja 1976). Herttoniemen ympäristö herätti Fredissä luontorakkauden, joka näkyy hänen tuotannossaan, esim. laulussa *Maan valitus* sekä *Katso luontoa ja huomaa*.

Myös tytär Hanna-Riikka Siitonen (s. 1970) on laulaja ja näyttelijä, Taikapeili-yhtyeen toinen perustaja ja toiminut Idols-kisassa laulunopettajana sekä esiintynyt tv-sarjassa *Uusi Päivä* vuodesta 2010 alkaen Lisbeth ”Lissu” Kanervana, lisäksi hän on tuottanut sarjan musiikin. Siitonen kävi musiikkiluokkaa Myllypuron koulussa sekä soitti pianoa ja viulua Itä-Helsingin musiikkiopistossa levyttäen ensi kerran 6-vuotiaana kaksi joululaulua.

15. Korpi

Sopulitietä ympäröivä sekametsäalue on osa Helsingin koillista vihersormea (ks. kohde 28) ja luokiteltu linnustoltaan arvokkaaksi. Täällä on havaittu peruslajiston lisäksi sirittäjä, mustapääkerttu, peukaloinen, tiltalti, sepelkyyhky sekä puukiipijä.

Tässä kallioiden välisessä laaksossa on luonnontilainen puustoinen suoalue, laajuudeltaan 1,5 hehtaaria. Metsätyyppiluokittelussa tällaiset kuusivaltaiset ravinteikkaat suot ovat korpia. Niiden turvekerros on vielä ohut ja

kasvustoon kuuluu sekä metsä- että suolajeja. Täällä tavataan useita erityyppisiä korpia laikuittain: vallitsevina ovat isoalvejuurikorvet, joiden lisänä metsäkorte-, kangas- ja ruohokorvet. Korpi syntyy, kun kangasmetsän pohjaveden pinta nousee tai notkelmiin kertyy vettä ja ne alkavat suosia karhunsammalta. Jos soistuminen jatkuu, korpi voi muuttua rämeeksi.

Korpi vaikeakulkuisena maastona on jättänyt jälkensä suomen kieleen ja kulttuuriin: jokin asia korpeaa, maan korvessa kulkevi lapsosen tie ja korpikuusen kannon alla on Mörrimöykyn kolo. Edistys saavutti aikanaan vain hitaasti korpiloukot. Uudenkaupungin Sanomat kirjoitti 16.9.1905 näin: "Taikausko ja yliluonnolliset olennot, jotka valtateitten varsilta lisääntyvä valistus karkottaa, hakevat suojaa sieltä, missä metsä on syvin, tiet pisimmät, korvet kolkoimmat. Peikko parat! Usko heihin vähenee vähenemistään." (Leike poimittu Marko J. Leppäsen blogista.)

fi.wikipedia.org/wiki/Korpi

esoteerinenmaantiede.blogspot.fi/2011/04/kirkonvaen-pauloissa-vanhan-kansan.html

16. Sisäpihat

Siilitien korttelit ovat perinteisen umpikorttelin ja modernin avokorttelin välimuotoja. Numeroissa 5, 7, 9 ja 11 pihojen ympärillä on suojana rakennusten piiri kuin kukkulalinnan muurit. Numeroissa 1 ja 13 pitkät talot rajaavat piha-alueet rinteeseen. Sodanjälkeisen lähiörakentamisen ideologiaan kuului terveellisyys – haluttiin eroon kantakaupungin ahtaiden pihojen hiilipölystä, liikenteen saasteesta ja pimeissä loukoissa pesivistä taudeista. Väljillä piholla ilma pääsee vaihtumaan ja luonnonvaloa saadaan jokaiseen asuntoon. Kuitenkaan Siilitiellä ei vielä kokonaan luovuttu kantakaupungin urbaanista kotoisuudesta, jota nykyään taas osataan arvostaa.

Rakennustaiteellisesti sommitelmat ovat dramaattisia, kun korkeimmille kohdille sijoitetut tornitalot kohtaavat korkeuskäyrien mukaan sijoitellut pitkät matalat talot. Piholle syntyy erilaisia osia, kiinnostavan muotoisia tiloja ja pitkiä näkymiä. Hienot silokalliot on monin paikoin jätetty näkyviin. Nro 11:n tontin keskellä on Viipurin rapakivinen siirtolohkare.

Numerossa 11 toimii lähikauppa. Nykyinen K-Market oli alun perin Elanto, joka tunnettiin sittemmin Ylä-Siwana ja oli syrjäisen sijaintinsa vuoksi kuulemma helpompi ryöstää kuin Alasiwa. Toisen muistitietojen mukaan kylläkin Alasiwa olisi ollut helpompi ryöstää.

17. Helsingin maalinnoituksen redutti

Mäen huippua kiertää maavalleista muodostuva redutti eli jalkaväen kukkulalinnake on vuodelta 1914 ja osa Helsingin maalinnoitusta, jonka venäläiset rakennuttivat ensimmäisessä maailmansodassa. Aluskasvillisuuden alta erottuu ilman betonivahvistuksia maahan kaivettu ampumahauta, josta käsin on ollut tarkoitus estää vihollisen eteneminen kohti Viaporin sotasatamaa. Samaan ketjuun kuuluu mm. palkkarin skutsin redutti sekä maavalli Strömsin kartanon puistossa Roihuvuoressa.

Kun maailmansota alkoi Manner-Euroopassa, kävi ilmeiseksi tykistön ampumaetäisyyksien kehitys. Tämä linja hylättiin ja uusi vahvempi rakennettiin 1915–17 kauemmas kaupungista, noin nykyisen Kehä I:n tasalle. Kukkulan kasvillisuutta raivattiin 1990-luvulla redutin rakenteiden säilyttämiseksi. Kohde on muinaismuistolain suojaama.

Idän ja lännen vuoropuheluun Herttoniemi osallistui taas kylmän sodan aikana, kun Råbergetin kohdalla rannassa kulki kaapelissa "kuuma linja", yksi supervaltojen johtajien suorista telex- eli kaukokirjoitinyhteyksistä.

kaupunginosat.net/herttoniemi/Arkisto/Historiapolku/5.html

www.novision.fi/viapori/1914.htm

fi.wikipedia.org/wiki/Kuuma_linja

Tietolaatikko: Helsingin maalinnoitus

Venäjä menetti Japanin-sodassa 1904–05 koko laivastonsa ja pääkaupunki Pietari jäi ilman suojaa. Niinpä keisari Nikolai II päätti rakennuttaa laajan linnoitusjärjestelmän aina Ahvenenmaata ja Hiidenmaata myöten.

Pääpuolustuslinja oli Porkkalan–Tallinnan tasalla. Maailmansodan puhjettua Euroopassa 1914 alettiin linnoittaa myös maalla, Ranskan ja Yhdysvaltojen rahalainan turvin.

Helsingin maalinnoituksen tarkoituksena oli Viaporin ja Kruunuvuorenselän sotasataman selustan suojaaminen. Varustukset ulottuvat yhtenäisenä kaarena Vuosaaresta Westendiin. Ne suunniteltiin aikansa uusimpien linnoitusoppien mukaan. Monin paikoin käytettiin materiaalina teräsbetonia, joka oli sekin uutta. Joukkojen ja raskaan tykistön siirtämistä varten tehtiin tykkiet, jotka ovat monin paikoin edelleen jäljellä käyttökelpoisina.

Linnoitustöissä oli Helsingin seudulla enimmillään 15 000 henkeä: pääkaupunkiseudun asukkaita viiden markan päiväpalkalla sekä venäläisten Kaukoidästä tuomia maaorjia ja sotavankeja: mongoleja, tataareja, kirgiisejä ym., joita kutsuttiin yleisesti "kiinalaisiksi". Itse keisari tarkasti töiden etenemisen vierailullaan 1915. Koko maassa linnoitustöissä oli loppuvaiheessa yli 100 000 henkeä. Kun työt loppuivat vallankumouksiin 1917, nämä jäivät työttömiksi.

Maalinnoituksella taisteltiin ainoan kerran 11–13.4.1918 Suomen sisällissodan aikana, kun Hangossa maihin nousseet saksalaiset etenivät punaisten hallussa olleeseen Helsinkiin lännestä ja pohjoisesta. Sodan jälkeen linnoituslaitteet jäivät rappeutumaan. Joitakin luolia kunnostettiin puolustusvoimien käyttöön seuraavassa sodassa, osa on edelleen varastoina ja väestönsuojina.

www.novision.fi/viapori/vyohyke.htm (Maalinnoitus)

www.novision.fi/viapori/rannikkokartta.htm (Merilinnoitus)

18. Uudet hyppyrimäet

Herttoniemen vanha hynda oli Majavatien päässä 1936–76. Uusi rakennettiin tänne urheilupuiston viereen 1962 ja uudistettiin nykymuotoon 1976, K-piste 46 metriä, mäkiennätys Toni Niemisellä 49 m.

Pienet mäet ovat K15 ja K22, näin aloittelija voi siirtyä taitojensa mukaan

isompaan. Muovitetuina hyndät ovat ympärivuotisessa käytössä. Helsingistä puuttuu seuraavaksi suuremman kokoluokan mäki, kun lajin harrastus on keskitetty Lahteen. Herttoniemen hyppymäet ovat Helsingin viimeiset, niitä ylläpitää talkoovoimin Helsingin Mäkihyppääjät ry. Keväällä 2017 kaupungin liikuntavirasto kertoi valmistelevansa ison mäen purkamista.

Vieressä oli Pertti "Spede" Pasasen kehittämä linkomäki, josta hypättiin jopa 65 metriä. Sen paikalla nyt lumilautailijoiden half-pipe. Uudet verkkoaidat somistavat aluetta ja estävät tapaturmat.

www.hel.fi/hki/liv/fi/Ulkoilu/Helsingiss_/Herttoniemi

www.hyddat.fi

svenska.yle.fi/artikel/2017/04/04/hoppbacken-i-hertonas-kommer-sannolikt-att-rivas-en-renovering-skulle-bli-dyr

19. Urheilukenttä

Kenttä rakennettiin entiselle suolle herttoniemeläisten talkootyönä 1954 mm. Herttoniemen Toverien ja Herttoniemen Urheilijoiden käyttöön. Raivaustöiden yhteydessä paikalta löytyi 19 000 vuotta vanha mammutin olkaluu.

Urheilukenttä on nyt kaupungin liikuntaviraston ylläpitämänä monipuolisessa käytössä kesät talvet ja palvelee mm. Herttoniemen yhteiskoulun liikuntaluokkaa. Se on vuotuisten Herttoniemen kyläjuhlien päätapahtumapaikka, jossa perinteisenä ohjelmanumerona lasten juoksukilpailun järjestää HerTo. Seura on perustettu jo 1921 ja se on yksi vanhimmista Helsingissä toimivista jalkapalloseuroista. HerTon naiset voittivat jalkapallon Suomen Cupin kolmesti peräkkäin 1987–89 ja Anu Toikka valittiin Suomen parhaaksi pelaajaksi.

Vuonna 2015 liikuntavirasto suunnitteli Herttoniemen kentän muuntamista niin, että se soveltuisi myös pesäpallokäyttöön, sillä Roihuvuoressa pelaavan Roihun kotikentälle eivät mahdu miesten sarjapelit. Tämä olisi kuitenkin huonontanut muiden lajien olosuhteita, joten herttoniemeläisten ja myllypurolaisten kampanjoinnin tuloksena pesikselle päätettiin tehdä oma kenttä Myllypuron liikuntapuistoon. Sen jälkeen on kaavailtu kuplahallia pikkukentälle metsän reunaan.

www.luomus.fi/elaintiede/mammutit/suomen_mammutit.htm

www.tietoportti.com/Herttoniemen_Toverit.html

www.herttoniementoverit.fi

fi.wikipedia.org/wiki/Anu_Toikka

20. Herttoniemen sairaala

Ennen Herttoniemen liittämistä kaupunkiin sairaanhoitopalveluja tuotti Helsingin maalaiskunnan terveystoimisto. Alueliitoksen jälkeen Herttoniemen lääkäripäivystys järjestettiin aluksi Sörnäisissä.

Herttoniemen lääkäriasema valmistui 1970, tiilisen rakennuksen suunnitteli Erkki Helamaa. Täysimittaista sairaalaa sen yhteyteen toivottiin pitkään. Erinäisten vaiheiden jälkeen asia ratkaistiin kaupunginvaltuustossa 1984. Kokousta edeltävänä päivänä oli liikkeellä huhua, että urheiluseurat eivät muka haluaisi sairaalaa urheilukentän naapuriksi. Herttoniemeläiset tekivät nopeasti

kirjelmän ja veivät sen peräti viidellä eri lähetyksellä valtuustoryhmille. Näin saatiin myönteinen päätös ja sairaala valmistui 1987 rakennusviraston talosuunnitteluosaston suunnittelemana. Samalla terveystasema muutti Siilitien varteen uudisrakennukseen. Sairaalan aulassa on Helena Pylkkäsen pronssiveistos *Aatamin kylkiluu* vuodelta 1971 sekä Kati Tuominen-Niittylin keraaminen uniikkiteos *Lähde* vuodelta 1996.

Nyt sairaalan toimintoja ollaan lakkauttamassa ja terveystasemasta siirtämässä Kalasatamaan. Vaikkei kyse ole arvotekniikasta, Museovirasto lausui kannanotossaan, että kokonaisten terveiden rakennusten purkaminen on valitettavaa. Paikalle kuitenkin suunnitellaan uusia taloja noin 600 asukkaalle. Syksyllä 2015 esiteltiin näiden sijoittelusta vaihtoehtoja, joista eniten vanhaa Herttoniemeä muistuttava valikoitui jatkoon. Keväällä 2017 asetettiin nähtäväksi asemakaava.

Kettutien toisella puolella on vuodelta 1997 Kettutien palvelutaloyhdistyksen palvelutalo, johon palvelut tuottaa Itä-Helsingin Lähimmäistyö Hely ry.

www.hus.fi/default.asp?path=1,32,660,546,8188

pinsolei.vuodatus.net/blog/2828145 (Sairaalan taideteokset)

www.herttoniemi.fi/index.php?task=service&option=com_palvelutiski&Itemid=915&id=2093 (Palvelutalo)

www.hel.fi/www/uutiset/fi/kaupunkisuunnitteluvirasto/herttoniemen_sairaalan_alue_kaavaehdotus

www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunkisuunnittelulautakunta/Suomi/Paatos/2017/Ksv_2017-02-28_Kslk_6_Pk/D2D18170-F6D0-CFD0-8240-5A3749200005/Liite.pdf

www.herttoniemi.fi/herttoniemi-seura/kannanotot/3719-herttoniemi-seuran-mielipide-herttoniemen-sairaala-alueen-asekaavaehdotuksesta-joka-koskee-myos-herttoniemen-liikuntapuistoa

K A R H U N K A A T A J A

(Ks. kohteet 12, 13, 14)

21. Pirkko Nukarin ja Tapio Junnon ateljeet

Kuvanveistäjät Pirkko Nukari ja Tapio Junno hankkivat täältä rintamamiestalon vuonna 1984 asuttuaan sitä ennen 10 vuotta Helsingin Ateljeetalosäätiön talossa Myllypurossa. Vuonna 1990 valmistui kaksi ateljeeta sisältävä lisärakennus, suunnittelija taiteilijaprofessori Kirmo Mikkola.

Pirkko Nukari (s. 1943) on tunnettu realistisista lintuveistoksistaan, joilla hän ottaa kantaa kaiken elämän arvokkuuden puolesta. Nukari opiskeli kuvataideopettajaksi, myöhemmin lisäksi perinnöllisyystiedettä ja ympäristönsuojelua. Hän on opettanut Taideteollisessa korkeakoulussa ja toiminut Kaj Franckin assistenttina sekä Taide-lehden päätoimittajana. Veistoksia on monissa suomalaissa kaupungeissa, museoissa sekä eduskunnassa ja Kultarannassa. Nukari on saanut Suomen Taiteilijaseuran palkinnon ja valtion

taiteilijaeläkkeen.

Tapio Junno (1940–2006) teki suuria ihmishahmoisia ekspressiivisiä veistoksia, joissa "Jokamies"-hahmo kohtaa häikäisevän valon. Junno valmistui Taideakatemiasta, voitti useita kilpailuja ja sai kuvataiteen valtionpalkinnon 1969 sekä Pro Finlandia -mitalin 1989. Hänenkin töitään on esillä eri puolilla Suomea, lähimpänä symbolinen Rakkaus ja Valppaus Myllypuron ostarilla.

Karhunkaatajantien toisella puolella pienessä metsäsaarekkeessa näkyy vuoden 1904 kartassa Herttoniemen kartanon torppa nimeltä Utgård. Vuoden 1943 ilmakuvassa on vielä tunnistettavissa rakennusten kivijalkojen paikkoja.

www.pirkkonukari.fi/startf.html

www.hs.fi/muistot/a1364357072484

fi.wikipedia.org/wiki/Tapio_Junno

22. Jopen kallio

Ajopolun pään ja Karhunkaatajantien välissä on pieni kallio, joka nimettiin 1960-luvulla Jopen kallioksi vieressä asuneen Jouni Kohosen mukaan.

1970-luvun vaihteessa lähistön lapset leikkivät siellä kirkonrottaa ja kymmentä tikkua laudalla. Myös neppiskisat olivat kovat kallion alla. Talvisin Jopen kalliolla laskettiin mäkeä minisuksilla laskusuunnan ollessa luoteeseen ja hypättiin murtomaasuksilla pienestä lumihypyristä. Vähitellen lapset siirtyivät eri lajeihin koulun ja seurojen ryhmissä, mutta Ajopolulla asunut Heikki Atrila jatkoi alppiihdon parissa.

Tietolaatikko: Ajopolun Alpeilta Suomen mestariksi

Heikki Atrila alkoi harrastaa alppiihtoa perheensä mukana ja liittyi Helsingin Slalom-seuraan voittaen vuonna 1971 poikien alle 12-vuotiaiden pujottelun Suomen mestaruuden Rovaniemen Ounasvaaralla. Panostus harjoitteluun lisääntyi nyt myös kotikalliolla. Atrila raivasi kallion alaosan nykyisen Ajopolku 8:n tontilta, jolloin rinteeseen mahtui 7 portin rata. Mäen päälle hän rakensi yli kaksi metriä korkean vauhtitornin, johon asennettiin lähtöporttikin starttiharjoittelua varten.

Heikki Atrila harjoitteli Jopen kalliolla seuran harjoitusten lisäksi 2–3 kertaa viikossa koulun jälkeen lumiosuhteiden salliessa. Välillä hän veti pulkalla vesisäiliöitä kalliolle ja jäädyytti pohjan vastaamaan kisaratojen kovuutta. Harjoittelu pienessä mäessä oli erittäin tehokasta: Yhden illan aikana tuli 30–40 starttia, laskua ja kiipeämistä. Trampatessa ylös fysiikka parani ja samalla pystyi lukemaan edellisen laskun linjat, joita tuli parantaa seuraavalla suorituksella.

Heikki Atrila nousi 1970-luvun lopulla alppiihdon nuorten maajoukkueeseen ja heti perään miesten maajoukkueeseen. 1980-luvun vaihteessa hän voitti lukuisia Suomen mestaruuksia kaikissa alppilajeissa. "Kiitos myös Jopen kallion, jonka hyvät muistot eivät unohdu", sanoo Atrila. Lopuksi kalliolle tuli rakennettua myös freestylen volttihypyri, mistä Atrila hyppäsi ensimmäisen voltttinsa onnistuneesti suksilla eteenpäin kerien ja niskoja taittamatta.

Nykyäänkin aina ollessaan Ajopolulla päin hän käy moikkaamassa Jopen

kalliota. Uudisrakentaminen on vallannut osan kalliosta eikä siellä voi enää harrastaa niin kuin ennen vanhaan.

23. Hiidenkouru

Polun alapuolella noin 30 metriä polulta kalliolla on kallion kyljessä erikoinen muisto 10 000 vuoden takaa: mannerjään sulamisveden uurtamia ja hiomia kouruja, joista suurin pituudeltaan 3,5 metriä ja syvyydeltään 40 cm. Vieressä on myös harvinainen "hiidenuuni", vaakasuoraan kovertunut hiidenkirkun alku. Kansanperinteessä tällaiset kolot sekä myös suuret irtokivet ja kivikasat pantiin hiisien tekosiksi. Vuonna 2016 suunniteltiin kallion räjäyttämistä 15 metrin leveydeltä pikaraitiotien mahduttamiseksi Viilarintien kuiluun.

Näköalassa komealla Pirunkalliolla seisova Myllypuron kaksoisvesitorni vuodelta 1965, suunnittelija Bertel Saarnio. Tornin korkeus on 50 metriä ja huippu 90 metriä merenpinnan yläpuolella. Leveän osan näköalatasanteelle piti tulla kahviokin. Kallion töyräällä näkyvät Puu-Myllypuron uudet taiteilija-ateljeetat.

www.gtk.fi/geologia/retkeily/lohkareet/

24. Karhumetsä

Kallioalue monimuotoinen ja paikoin jyrkkäreunainen. Korkeusvaihtelu on suurimmillaan noin 24 metriä. Polkujen risteuksen lähellä on suuri hiidenkivi. Laajalla lakialueella kasvaa kuivaa kangasmetsää, jonka kruununa järeitä yli 200-vuotiaita kilpikaarnamäntyjä. Mänty alkaa muodostaa paksua kilpikaarnaa noin 150-vuotiaasta alkaen. Tällainen punertavakylkinen aihki kestää metsäpalojakin ja voi saavuttaa Etelä-Suomessa jopa 500 vuoden iän.

Maastossa on myös runsaasti lahoppuuta, joka on tärkeää monille pieneliöille ja niiden saalistajille ylös ravintoketjua aina petoihin saakka. Kallionaluslehdossa on runsaasti lepakoiden ja lintujen suosimia kolopuita. Varsinaista lepakkoselvitystä alueesta ei ole tehty, mutta lepakoita on kyllä siellä nähty. Palokärki pesii metsässä säännöllisesti. Karhumetsä kytkeytyy Hallainvuoren kautta Viikin luontoalueisiin, mikä rikastuttaa eläinkantaa piennisäkkäistä metsäkauriisiin asti.

Karhumetsä on arvokkaaksi luokiteltu ja kaupungin suorittaman inventoinnin mukaan se täyttää ydinalueeltaan valtakunnallisen metsiensuojeluohjelman kriteerit. Karhumetsässä on Strömsinlahteen laskevan Mustapuron ja Vanhankaupunginlahteen laskevan Viikinojan valuma-alueiden vedenjakaja. Uudenmaan maakuntakaavassa tänne on merkitty poikittainen viheryhteystarve Vanhankaupunginlahden, Strömsinlahden ja Vartiokylänlahden välillä. Helsingin kaupungin viheralueverkostossa sama käytävä on idässä kantakaupunkia lähin luontokehä, jonka yhtenäisyyttä tulisi parantaa.

www.yleiskaava.fi/wp-content/uploads/2014/11/virkistys_viherverkosto_tee_makartta.jpg

25. Palstaviljelmät

Entisellä Herttoniemen kartanon pellolla on ollut palstaviljelyä vuodesta 1979.

Myllypuron palstaviljelijät ry on vuokrannut maan kaupungilta 31.12.2017 saakka. Viljelyalaa on 8 200 m² jaettuna 88 palstaan, joita hoitaa 96 kotitaloutta, näistä viidesosa maahanmuuttajataustaisia. Vuokrasopimusta ei tulla jatkamaan, koska kaupunki haluaa kaavoittaa alueelle asumista. Korvaava, pinta-alaltaan suurempi paikka viljelmille on luvattu Mustapuron laaksosta Myllypuron ja Puotinharjun välistä ja yhdistys on ollut tähän suunnitelmaan tyytyväinen.

www.hel.fi/www/Helsinki/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/muu-vapaa-aika/mokit-ja-viljelyspalstat/viljelyspalstat

26. Raide-Jokeri

Vanhaa Herttoniemen satamaradan reittiä käyttää nyt bussikalustolla poikittainen runkolinja 550 Itäkeskuksesta Oulunkylän ja Haagan kautta Espoon Keilaniemeen. Kesällä 2016 päätettiin Helsingin ja Espoon valtuustoissa uuden pikaraitiotien rakentamisesta samalle reitille ja valtio myönsi hankkeelle rahoitusta 83 miljoonaa euroa eli kolmanneksen sen arvioidusta hinnasta. Valtion osuus myönnettiin asuntorahastosta sillä ehdolla, että kaupungit kaavoittavat linjan varteen runsaasti uutta asutusta. Radan rakentaminen ja kalustohankinta toteutetaan allianssimallilla ja sen olisi tarkoitus tulla käyttöön 2020-luvulla. Matkustajia runkolinjalla on nykytilanteessa päivittäin yli 30 000, ennusteen mukaan vuonna 2040 jo yli 100 000.

www.raidejokeri.info

Tietolaatikko: Neljännesvuosisata pikaraitiotien suunnittelua

Ensimmäinen tekninen selvitys Helsingin esikaupunkien nopeasta poikittaisyhteydestä valmistui 1990 ja sille tehtiin tilavaraus yleiskaavassa 1992. Eri vaiheiden jälkeen Jokeri-linja päätettiin toteuttaa bussikalustolla, mutta pitkin pysäkkiväleitä ja liikennevaloetuksin. Liikennöinti alkoi 2003 ja linjan tekniset rakenteet saivat samana vuonna Vuoden insinööri -palkinnon. Bussien, pysäkkien ja siltojen yhtenäinen visuaalinen ilme puolestaan sai kunniamaininnan muotoilualan Fennia Prize 2007 -kilpailussa. Silloin puhuttiin vielä, että pikaraitiotiestä (light rail) konseptina on luovuttu Helsingin liikennesuunnittelussa. Samana vuonna tapahtui kuitenkin käänne ja Raide-Jokeri nostettiin pääkaupunkiseudun tärkeiden joukkoliikennehankkeiden luokkaan. Suunnittelu kytkeytyi nyt Helsingin uuden yleiskaavan valmisteluun ja vuonna 2016 tehtiin päätös Suomen ensimmäisen pikaraitiotien toteuttamisesta.

Tietolaatikko: Herttoniemen satamarata

Jo Eliel Saarisen Suur-Helsinki-suunnitelmassa 1918 esitettiin raideyhteys Malmin puutarhakaupungista Herttoniemen suursatamaan. 1920-luvun alussa Sörnäisten öljysatama päätettiin siirtää Herttoniemeeseen mm. paloturvallisuussyistä. Valtioneuvostolta saatiin lupa radan rakentamiseen Oulunkylästä Viikin kautta Herttoniemeeseen. Jatkolupaa radan viemiseen Laajasaloon ja Santahaminaan saakka ei saatu. Rakentamaan päästiin vasta 1930 – nyt laman ansiosta edullisesti hätäaputoimena. Rata avattiin liikenteelle 8 kilometrin mittaisena 1.1.1939. Jatkosodan aikana Mannerheimin erikoisjuna

seisoi silloin tällöin suojassa Hallainvuoren kalliioleikkauksessa.

Öljysatama avattiin nykyisessä Herttoniemenrannassa 1946. Liikenne väheni 1960-luvulta alkaen, mutta vielä 1977 rakennettiin radalta yhteys Roihupellon metrovarikolle. Satamaradan kautta onkin aikanaan tuotu kaupunkiin sen ensimmäiset metrojunat. Viimeinen tavarajuna kulki Herttoniemen sataman sulkeuduttua 1992. Rataa jäi vielä jäljelle vajaat 5 km metron vaihteelle saakka. Metron huoltoyhteys siirrettiin Vuosaareen vuonna 2012 ja viimeiset raiteet purettiin pois 2014.

www.seisake.net/satamarata3/historia.php

27. Asemakaavaluonnos

Raide-Jokerin pysäkkien yhteyteen suunnitellaan Helsinkiin uutta tiiviimmän asutuksen kehää vanhojen esikaupunkien lomaan. Ensimmäisenä tähän tähtäävänä hankkeena alkoi uuden Karhunkaatajan kaavoitus vuonna 2013. Tavoitteena on 3 500 hengen kaupunkimainen yhdyskunta vanhojen omakotialueiden keskelle. Luonnoksessa syksyllä 2016 esitettiin Viikintien kääntämistä alueen keskelle ja 5–9-kerroksisten kortteleiden rakentamista. Kallioille levittäytyisivät matalammat 4-kerroksiset talot. Luonnoksessa on tilavaraus myös lähikauppaa, korttelitaloa ja päiväkotia varten. Asemakaavan hyväksyminen tällaisenaan edellyttäisi ensin uuden yleiskaavan voimaantuloa.

Lähimmät kaupunginosayhdistykset ovat ottaneet kriittisen kannan luonnokseen. Erityisesti Herttoniemi-seura on esittänyt rakentamisen keskittämistä Viilarintien ja Viikintien varteen ja vastaavasti arvokkaiden metsäalueiden sekä ekologisen käytävän vahvistamista.

Niitty palvelee koirakoulutuskenttänä, jota käyttävät mm. etsintä- ja pelastuskoirat sekä palvelus- ja vetokoirat. Itäpuolella rinteessä on jäljellä kivijalkaa ladosta, joka kuului Herttoniemen kartanon torpalle nimeltään Kvarnbäck. Päärakennus oli nykyisen Sopolitie 5:n vaiheilla. Torpasta on maininta vuodelta 1886, jolloin sitä viljelivät Johan ja Fredrika Pettersson. Vuonna 1904 heillä oli apunaan piika Lydia Michelson ja renki Mats Filen. Jo vuonna 1754 Herttoniemen kartanolla oli mylly (grötqvarn) Viikkiin laskevassa purossa. Kantasana tässä on "gryt", joka tarkoittaa kivikkoa.

www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunkisuunnittelulautakunta/Suomi/Esitys/2015/Ksv_2015-10-27_Ksil_24_EI/48985638-CA90-4CD6-B3CD-E87E3DAA7581/Liite.pdf

www.hel.fi/hel2/ksv/liitteet/2016_kaava/3362_1_havainnekuva.pdf

www.herttoniemi.fi/herttoniemi-seura/kannanotot/3666-herttoniemi-seuran-mielipide-karhunkaatajan-alueen-asemakaavaluonnokseen

www.myllypuro.fi/uutisia-mainmenu-212/2735-myllypuro-seuran-lausunto-karhunkaatajan-asemakaavaluonnokseen

www.hepeko.net/index.php?option=com_content&view=article&id=58&Itemid=65

www.hvk.fi/hvk-koulutukset

www.hphry.fi/tottelevaisuus

28. Vihersormi

Herttoniemen länsijyrkäne on osa kallioperän murroslinjaa, jonka osuus Kruunuvuoresta Jakomäkeen muodostaa Itä-Helsingin luonnonmaantieteellisen rajan. Tunnelma sen juurella on monin paikoin jylhä ja erämainen. Murtuma on vanha, syntynyt ehkä jo 1,9 miljardia vuotta sitten svekofennisen vuorijonopoimutuksen yhteydessä. Vuoret ovat jo kadonneet eroosion sekä kolmen jääkauden kuluttamina.

Nyt Helsingin koillisen "vihersormen" osana Viikintien yli kulkee ulkoilureitti ja ekologinen käytävä mereltä aina Sipoonkorven kansallispuistoon saakka. Yhteyttä vahvistaa 2016 valmistunut vihersilta Kehä I:n yli. Viikintien lähelle kalliolle ehdotettiin 1970-luvulla hyppyrimäkeä, joka olisi ollut Helsingin suurin ja mahdollistanut lajin vakavamman harrastamisen.

Viikintien sillan kupeessa on nykyisen Herttoniemen kaupunginosan pohjoisin kulma. Herttoniemen kartanon maat ulottuivat aikanaan vielä tästäkin pohjoiseen Hallainvuoreen. Länsipuolella aukeaa näkymä Viikin pelloille, joilla toimii yliopiston koetila. Niiden takana Latokartanon ekotalot.

www.yleiskaava.fi/wp-content/uploads/2014/11/virkistys_viherverkosto_tee_makartta.jpg

Tietolaatikko: Hallainvuori

Viikintien pohjoispuolella on 48 hehtaarin laajuinen, pääosin luonnontilainen kallioerämaa, joka kohoaa korkeimmalta kohdaltaan 50,7 metriä nykyisen merenpinnan yläpuolelle. Korkeuseroa Viikin peltojen pintaan kertyy noin 40 metriä. Nimi Hallainvuori on väännös ruotsin Hallonbergistä, joten ennen vanhaan täällä lienee käyty vademaalaa poimimassa.

Hallainvuoren huiput nousivat esiin luotoina Ancyclusjärvestä noin 9 000 vuotta sitten. Tuon järven muinaisrantoja on nyt noin 40 metrin korkeuskäyrän vaiheilla ylärinteissä samoin kuin vielä varhaisempia hiidenkirnuja ja siirtolohkareita.

Kallioiden kasvillisuus on monipuolista kosteikkopainanteiden suopursuista lakialueiden kilpikaarnamäntyihin. Keloja ja lahoppua on runsaasti: ne tarjoavat kasvualustoja peräti 65 eri kääpälajille. Jyrkänteen alla Viikintien lähellä on luonnonsuojelulain nojalla suojeltu pähkinäpensaslehto, jossa kasvaa noin 50 yli kaksimetristä pähkinäpensasta isompien puiden lomassa. Hallainvuoren kallioalue on tarkoitus jatkossa suojella Helsingin kaupungin luonnonsuojeluohjelman 2015–2024 mukaan.

Linnustoa edustavat havumetsän tyypilliset lajit, mm. rautiainen, hippiäinen, kuusitiainen, hömötiainen ja palokärki. Muutama talvi sitten oli kalliolla nähty ilveksen tassujen jälkiä, mutta maastopyörien jälkiä on kesäisin kyllä enemmän.

O H E I S K O H D E

29. Palstaviljelyalue ja Mölylä

Herttoniemi-seura hoitaa kaupungin omistaman palsta-alueen vuokraamista.

Palstat ovat aarin eli sadan neliömetrin kokoisia ja hyvin suosittuja: Jonossa on toistasataa halukasta, kun alueen 180 palstasta vain muutama vapautuu vuosittain. Palstojen takana rannassa oli Sörnäisten työväenyhdistyksen kesäpaikka Mölylä vuodesta 1901 alkaen. Siitä on nyt jäljellä vain kallioon hakatut nimet ja ristit toisessa maailmansodassa kaatuneiden toverien muistoksi.

Mölylän rantakalliolta avautuu hieno näköala Vanhankaupunginlahdelle. Paikka on erityisesti lintuharrastajien suosiossa. Mölylän metsä ja entisen Bäcksin torpan rinnenäyttö on osin rauhoitettu vuonna 2016.

www.herttoniemi.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=107&Itemid=258

www.kuusiluoto.info/molyla.html (Ei toimi?)

blogs.helsinki.fi/envirohist/helsinki-etusivu/haapanen_1999/